

Den utsägliga

Fritänkaren

Nr. 102 Midvinter 2001

Tionde årgångens första nummer.

Innehåll :

Debatt : Det kom ett brev....	2
Presentation av Josef Weiser	3
Film : Problematiska filmer	4
Böcker : Månadens diktare : Giacomo Leopardi	5
Musik : Den inte alldeles hopplöse Stravinskij	7
Ahasverus, del 16: <i>Herodes</i> (fortsättning)	8
Shakespeare: Shakespearedebatten del 39 :	
<i>Summering av (de obefintliga) bevisen</i>	10
Kalender, januari 2002	12
Europa: Hälsoresan, del 3: <i>Requiem i Bulgarien</i>	12
Festresan, del 8	14
Indien : Hårda bandage i Himalaya, del 11 : <i>Vansinnesresan till Pelling</i>	16
Kloster och kluster i Ladakh, del 13: <i>Nubra</i>	17
Den definitiva Ladakhresan, del 4: <i>Resan till Likir</i>	19
<i>Från tre oroshärdar</i> : 1. Afghanistan (JBW)	21
2. Israel (<i>Israelitens sista rop</i> , av David Lemberg)	22
3. Cybervärlden	23

Fritänkaren är en alternativ oberoende kulturtidskrift för mest litteratur, musik och film men ägnar sig även gärna åt religion, politik och resor i avsikten att pejla de stora djupens underströmmar i världen och hålla koll på dem som ett slags spirituellt världsbarometer. Den beräknas utkomma med minst 10 nummer årligen på svenska samt några på engelska, (som återger den svenska upplagans viktigaste artiklar i översättning.)
Den är inte avhängig någon religiös eller politisk förening eller organisation.
Den har inga andra inkomster än sina prenumeranter.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.
Postgiro : 621 39 94 - 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)
Årsprenumerations: 200 kr (även i Danmark och Norge; i Finland: 150 mk)
Tvåårsprenumerations : 300 kr
Redaktionsslut för detta nummer : 20.12.2001

Copyright © C. Lanciai med medarbetare

Letnany 113

Det kom ett brev....

”Jag älskade den gamla liturgin av flera skäl, men jag skall nöja mig med att ange två:

1. Den tridentinska mässan var *densamma* som den helige Ansgar sjöng på Björkö, den samma som Erik den helige med djup andakt åhörde strax före sin död, som den heliga Birgitta i sina uppenbarelser med sådan hänförelse beskriver, som Birger Jarl och Magnus Ladulås, biskop Brynolf och biskop Tomas, Engelbrekt och Sturarna liksom *hela Sveriges folk under mer än ett halvt årtusende* söndag efter söndag med from och tacksam glädje bevisat.

Denna historiska kontinuitet är oerhört betydelsefull för en så utpräglat konservativ människa som jag.

2. På den gamla goda tiden var den katolska kyrkomusiken här i Göteborg ofta av polyfon karaktär. Liturgin blev bl.a. på grund därav så optimistisk, så full av glädje och jubel, med andra ord en så välgörande kontrast till de sorgsna, syndapessimistiska lutherska gudstjänsterna, som jag aldrig känt mig hemma i. Gudstjänstlivet speglade, tyckte jag, på ett utmärkt sätt den ljusare människosyn, som den katolska läran om arvssynden och rättfärdiggörelsen leder fram till.

Denna faktor var heller inte oviktig för en i grunden så glad, optimistisk och positiv person som jag.

Att ha hamnat i Katolska Kyrkan var följaktligen för mig som att ha kommit hem.

När jag på 1960-talet fick höra talas om, att denna gamla klassiska, romerska mässa skulle ersättas med någon urvattnad, på protestantisk gudstjänst kopierad, skrivbordsprodukt, så kunde jag först inte tro, att det var sant. När jag sedermera insåg, att detta inte var ett dåligt skämt, så tänkte jag, att man väl snart på högsta nivå inom Kyrkan inser, att denna nya, beskurna mässa var ett fruktansvärt misstag, som man snart skulle rätta till genom att återgå till det gamla.

Denna renässans för den gamla liturgin har jag nu väntat på i 32 år. Det är med stor självövertvinnelse och utan någon som helst glädje jag en och annan gång pliktskyldigast släpar mig till den nya mässan i vår församlingskyrka, vars interiör man dessutom lyckats vandalisera totalt. Jag känner mig långt ifrån säker på, att dagens kyrka är identisk med den, till vilken jag en gång för drygt 49 år sedan avgav mina löften.

Själv uppfattar jag snarare den postkonciliära kyrkan som en ny religion. Civilklädda präster och nunnor - liksom lekmän - får opåtalat bedriva mer eller mindre ohöljd marxistisk propaganda, karismatiskt lagda präster kan obehindrat fraternisera med sekteristiska, frikyrkliga predikanter, ekumeniskt sinnade präster koncelebrerar med kvinnliga protestantiska präster, öppet homosexuella får utåt tolka den katolska synen på sex-frågor ur sitt subjektiva och vinklade perspektiv. Präster och biskopar, som tillåter allt detta, har enligt min uppfattning förverkat allt förtroende. Kan man över huvud taget anse dem som katoliker? På Pius XII:s tid skulle de förmodligen ha blivit exkommunicerade.

Dessa modernistiska - och i lärofrågor följaktligen tvivelaktiga - biskopar och präster skall vi, traditionella katoliker, som endast begär att få tillbaka den Eviga Mässan, som man bestulit oss på och som i århundraden varit den enda tillåtna, alltså vara tvungna att krusa och ”skrapa med foten” för. Sådana potentater, som betraktar oss traditionalister som mera suspekta än om vi sysslade med knarkhandel, skall vi då vara beroende av. Min erfarenhet av många års kamp för den gamla liturgin är, att kyrkoledningen - såväl på stifts- som på dekanats- och församlingsnivå - hela tiden försöker dribbla bort oss.

Vi är helt enkelt utsatta för en ”katt- och råttalek” från modernisternas sida. Jag är nu trött på att spela ”råttans” roll i denna grymma lek. Mitt tålamod med vår kyrkoherde och biskop är helt enkelt slut. Jag har flera gånger varnat vår kyrkoherde för fortsatt njugghet i behandlingen av oss. Jag brukar säga honom, att jag under 32 års

väntan på den riktiga Mässan ådagalagt ett osannolikt tålmod, men även mitt tålmod har en gräns.

Efter alla misräkningar och besvikelser har jag nu kommit till "vägs ände". Vår snällhet och vårt tålmod uppskattas inte av den kyrkliga överheten, utan missbrukas fastmer. Det leder ingen annanstans än in i en återvändsgränd, där man efter en förhastad glädje över att tycka sig ha gått ett steg framåt snabbt nödgas konstatera, att nästa steg från de kyrkliga myndigheternas sida tvingar en två steg tillbaka.

Min personliga slutsats efter alla nedslående erfarenheter är därför, att gamle ärkebiskop Marcel Lefebvres - salig i åminnelse - och det av honom grundade St. Pius X:s prästbrödraskap SSPX:s ståndpunkt är den rimligaste. Man kan inte kompromissa med modernisterna.

Pax et bonum,

En gammal katolik."

Detta brev, nu redan två månader gammalt, bad vi genast om lov att få återge i 'Fritänkaren'. Svar uteblev, vilket vi har tolkat som så, att varken tillåtelse eller förbud har givits. Med hänsyn till detta har brevet återgivits endast i utdrag och utan underskrift.

Problemet är dock icke endast katolskt utan berör fastmer hela samhället och dess utveckling. Vår nu i december nya publicerade hemsida

[\(http://hem.fyristorg.com/aurelio/\)](http://hem.fyristorg.com/aurelio/)

lyder ordagrant så här:

Presentation av Josef Weiser.

Vem är Josef Weiser? Det är det ingen som vet utom alla de som inte är det. Han är nämligen ett antal okända personer. Är han Laila Roth eller John Bede, och vem är dessa? Han är absolut Johannes B. Westerberg, men vem är han? Det finns andra namn, som Daniel Wallenius, som ingen mera vet vem han var, ty han är död. Är då Josef Weiser någon sorts samlingsnamn för döda poeter? Ja, nu börjar det brännas.

Så låt oss glömma alla namnen bakom namnet och koncentrera oss enbart på samlingsnamnet. Låt oss glömma John Bedes bittra kamp under 20 år för att åstadkomma fred på Nordirland utan att lyckas, vilket vi aldrig fått någon inblick i om han inte haft en fot i Sverige. Låt oss glömma alla Laila Roths bittra besvikelser på Sverige som lärare under 70- och 80-talet och i förlagsvärlden och unna henne den lugn och ro hon tycks ha funnit i Cornwall. Låt oss glömma Johannes B. Westerbergs konsekventa livslånga fattigdom som offer för sitt livs kamp för förtryckta kristna minoriteter i Orienten och det av Kina sönderförtryckta Tibet. Och låt oss glömma Daniel Wallenius självmord och alla anledningarna därtill.

Må alla författare glömmas och endast deras verk varda ihågkomna som forum för att de trots allt kunde tänka och ha lyckliga stunder.

Ljuset lyser i mörkret för att vi skall koncentrera oss på ljuset och kunna glömma mörkret, på det att ljuset må bli bestående.

Sålunda tecknar sig

Josef Weiser.

Med denna publicering på nätet vill vi samtidigt utgöra ett slags annons för dessa verk, som nu sökt efter förläggare i 32 år. Man kan alltså definiera Josef Weiser som en författare som hittills som enda lön för sitt författarskap erhållit refuseringar, 97% av dem utan ens någon angiven motivering, under 32 år. Med desto större tacksamhet omfattar vi denna möjlighet till publicering till nöds, då tyvärr vår samlade erfarenhet av den svenska förlagsvärlden är att, som Strindberg sade, i Sverige allting är omöjligt.

Problematiska filmer.

De är "*Care*" (som diskuterades i förra numret,) "*The Ellie Nesler Story*" (en annan sann historia) och Barry Levinsons "*Sleepers*", lika sann den i all sin oöverträffbara ohygglighet. Alla tre behandlar problem som är särskilt angelägna för samhället att sopa under mattan emedan de är så obehagliga. De stinker för lång väg för att man ens skall kunna nalkas dem. Desto viktigare är det att de diskuteras.

Ellie Nesler var en ensamstående mor med en sjuårig son, båda överbegåvade. Ellie Nesler gestaltades i filmen av Christine Lahti i ett oförglömligt rollporträtt. Krisen är att den sjuårige sonen blir våldtagen av sin lekledare. Naturligtvis kan pojken inte berätta detta för någon. I stället börjar han umgås med självmordsplaner, och modern kommer på honom med att rikta en revolver in i sin mun. Då kan inte hemligheten längre hållas hemlig.

Filmen koncentrerar sig helt på modern och hennes beteenden och reaktioner. Hon gör vad vilken moder som helst skulle ha gjort: går till polisen, polisanmäler den skyldige och ställer till med rättegång. Detta gör emellertid bara traumat värre, i synnerhet för pojken. Det finns andra vittnen, andra våldtäktsoffer för samme man, och det ena efter det andra av dessa vittnen jävas i vittnesbåset helt enkelt för att de inte klarar av att vittna om saken, då den har handikappat dem för livet. Men sådant kan rättvisan inte ta hänsyn till, som bara går efter konkreta bevis. Allt pekar mot att våldtäktsmannen kommer att bli frikänd.

När detta går upp för Ellie Nesler tar hon sin sons revolver, som han övervägt att begå självmord med, går till polisens häkte och skjuter ner den skyldige med fem skott, alla dödliga, genom halsen och huvudet.

Det blir en ny rättegång, denna gång mot henne. Hon har ju kallblodigt mördat en man inför vittnens närvaro och haft uppenbara motiv till det. Men saken är inte helt enkel, ty alla landets mödrar tar parti för henne. Hon har ju bara tagit lagen i egna händer när den officiella rättvisan inte räckte till. Men det överlagda mordet kan inte heller förnekas. Debattens vågor går höga över hela landet, och ingen tänker längre på den sjuårige gossen, hur traumat hela tiden för honom bara förvärras genom att han nu också riskerar att bli berövad sin mor; det demonstreras och debatteras med sensationsrubriker i pressen, och stormen bara tilltar hela tiden.

Rättegången kommer, och modern blir dömd skyldig till överlagt mord utan skyddstillsyn. Hon hamnar alltså i fängelse, och hennes son blir därmed berövad sin moder, som om våldtäkten inte hade räckt för hans del.

Konsekvensen av detta blir naturligtvis att han blir ett problembarn. Han kan inte gå i skolan, han blir relegerad av anledningar som inte ens kan yppas högt, och så fortsätter den onda cirkeln.

I den engelska filmen "*Care*" skildrades det faktiska förhållandet hur 42 av 52 pojkanstalter i England var underställda rättslig undersökning för sexuella övergrepp av övervakarna mot pojkarna i deras vård. Flera av dessa oräkneliga offer hade slutat som kriminella eller i självmord. Det var den allmänna tendensen, medan de huvudansvariga gick fria.

I Barry Levinsons "*Sleepers*" från 1996 tar en katolsk präst ansvar för denna problematik. Fem av hans pojkar i församlingen hamnar i ungdomsfängelse och blir där

hänsynslöst sexuellt utnyttjade av sina vakter - en av dem blir dödad. Femton år senare möter två av dessa pojkar, båda helt kriminaliserade, en av dessa vakter på en bar. De känner igen honom och försummar inte tillfället att omgående kallblodigt avrätta honom.

Detta ställs de naturligtvis till rätta för. Men saken är inte så enkel, fastän den verkar så självklar. Försvarsadvokaten (mästerligt spelad av Dustin Hoffman i en av dennes bästa roller någonsin) kallar som vittne pojkarnas gamle präst i församlingen (lika mästerligt spelad av Robert de Niro). Denne vet allt och har redan tagit ställning i saken i förhållande både till sitt samvete och till Gud. Han begår mened i rätten och ger de två anklagade pojkarna ett alibi som helt fritar dem från all skuld. Därmed är han den ende i hela samhället som tagit ansvar för problemet.

Samhället vill ju legalisera homosexualitet och låta homosexuella par adoptera pojkar. Det frågar inte pojkarna om saken utan håller det bara för en självklarhet att homosexuella måste få ha mänskliga rättigheter. Våldtagna pojkar med problem och handikapp för livet existerar inte för politikerna, som bestämmer detta och genomför dessa övergreppsuppmuntrande lagar. 1982 skrev vi en roman som genomgående dryftade denna problematik, men naturligtvis har ingen förläggare i Sverige någonsin velat befatta sig med den. Problematiken stinker, och i stället för att analysera problemet har samhällets politiker valt att låta hela samhället bli genompyrt av denna stank-röta i form av onda cirklar av övergrepp som i stället för att åtgärdas bara uppmuntras och det av lagen.

Fritänkarens ställning i saken är att Ellie Nesler hade rätt medan hela samhället har fel.

En helt annan sorts film med lika svår problematik men av helt annat slag är den kritikerrosade italienska "*Ett rum i våra hjärtan*". Den handlar om en helt vanlig familj i Ancona med en son och dotter i övre tonåren. Plötsligt en dag omkommer sonen i en drunkningsolycka. Familjen ställs inför en överväldigande chock, de hamnar i ett vacuum, och ingenting verkar någonsin kunna bli normalt igen. Fadern (spelad av Nanni Moretti, filmens regissör,) är psykoanalytiker och borde vara tillräckligt kvalificerad att klara av de besvärligaste chocksituationer, men till och med han tappar koncepten inför denna helt meningslösa totala tragedi. Filmen beskriver sedan familjens väg ut ur traumat med små men fantastiskt träffsäkra medel. Filmen är som en novell av Anton Tjechov - en episod, enkelt återgiven men med alla nyanser återgivna med en underbar finkänslighet i en situation som är alltför mänsklig för att inte vem som helst skall kunna känna igen sig i den.

Månadens diktare: *Giacomo Leopardi (1798-1837)*.

Vi har ej i alltför stor utsträckning hittills ägnat oss åt romantikens stora lyriker och filosofer. Anledningen därtill är att sådana diktare som Byron, Shelley och Keats och tänkare som Schopenhauer är alltför välkända och väletablerade för att det egentligen skall behöva sägas något nytt om dem. Alla läser dem och känner till dem, och det är det högsta erkännande en skriftställare kan få. Vi kan i alla fall inte ge något högre.

Annorlunda är dock fallet med en särling som Leopardi, som verkligen endast de lyckliga få har haft vett att ägna sig närmare åt och som på grund av sin utomordentligt höga kvalitet väl alltid måste förbli okänd för den stora massan läsare av populärlitteratur. Dessutom erbjuder Leopardi oöverstigliga hinder i form av livsproblematik för den njutande läsaren som måste bereda denne obehag och leda till att han lägger ifrån sig boken av fruktan för att få veta för mycket. Det är det som är det vanskliga och extremt exceptionella med Leopardi: han vet för mycket.

I motsats till Manzonis naiva godtrogenhet in absurdum, som överlever alla världens fador, så är Leopardi den minst naiva av alla. Ingen har väl drivit realismen så långt och ändå kunnat förbli romantiker. Leopardi har kallats den totala pessimisten,

men det är inte allt. Det som bereder läsarna av honom obehag är att han genomskådar allt med en hänsynslöshet och skärpa som måste beröva den uppmärksamme läsaren alla dennes illusioner och hela hans tro på livet. Men för detta är Leopardi icke en pessimist. Han är i stället grymmast av alla diktare mot sig själv.

Av adlig börd lever han ett instängt liv i sina stränga föräldrars slott tills han förbrukat hela sin ungdom på att studera ihjäl sig. Han har lärt sig allt men även förlorat allt hopp om att någonsin få kunna leva vad man kan kalla ett normalt mänskligt liv. Han för sedan en fattig och kringflackande tillvaro tills han i Neapel finner den rätta miljön under ett ständigt livshotande Vesuvius och var han i förtid avlider genom en koleraepidemi.

Han ligger aldrig med en kvinna men upphör aldrig att älska sitt ideal. Man har spekulerat i hans sjukdomars mystiska beskaffenhet och gissat fel både på tuberkulos, sexuell abnormitet och allt möjligt annat medan väl sanningen endast är att han alltför tidigt överansträngde sin hjärna och fick lida där för för resten av livet. Men hans dominerande sjukdomssymptom är en extrem överkänslighet. Misstaget som alla gjort är att tolka denna till en sjukdom, medan det i själva verket bara är den anda som präglar alla samtida själsforskare och romantiker under hans tid och som utgör den romantiska tidsepokens överspända men helt naturliga väsen.

Det är överkänsligheten som skrämmer hans läsare. En professor i Lund upphörde att föreläsa om honom när en av studenterna till följd av sitt engagemang i Leopardis texter begick självmord. Mer än någon annan romantiker är Leopardi som en direkt inkarnation av den stackars Werther, som begår självmord av kärlek. Men Werthers pathos består i att han plågar sig själv med sin kärlek och njuter av det lidande den ger honom, och detta självplågeri och lidande får sitt apotheos i självmordet. Även Leopardi frossar i sina känslors lidanden inför livets naturalism och ohyggliga tragik. Han vet att illusioner, som alla människor lever för, kan befria honom från livets tragiska sanning, men han vägrar att ägna sig åt illusioner. Han vill bara ha livets sanning och den omätliga tragik som denna innefattar, och han lever bara för att plåga sig med dessa livets egentliga sanningar som bara är lidanden.

Ingen har umgåtts så med döden som Leopardi sedan kejsar Marcus Aurelius. Just i umgänget med döden visar Leopardi sin största styrka, sitt universella själsdjup och sin imponerande tidlöshet. Han är en direkt efterföljare till de största, renaste och ädlaste latinska och italienska diktarna och tänkarna som Cicero, Dante, Petrarca, Macchiavelli, Erasmus och Tasso, och därför är han så orättvist ignorerad. 1800-talet är ju en ny tid som går in för att popularisera litteraturen, göra den mera kvantitativ än kvalitativ, mera lättläst än exklusiv och mera jordbunden än högtflygande. Så vad gör då i detta sekel en Leopardi, som obehagligt påminner oss om att det även finns något sådant som klass, tradition, bildning och vishet? Han bara stör med sin överlägsenhet, han bara berövar den lönsamma populärlitteraturen grunden för dess tillvaro, han försöker visa att man ännu kan skriva lika rent som gamla latinska och grekiska klassiker, som för länge sedan kommit ur modet, och sådant kan ju samtiden bara inte tolerera. En klassiker, som skriver för konstens och sanningens skull och inte för folket, går ju bara inte.

Även detta sin samtids modevanvett genomskådar Leopardi och ger därvid de kanske klokaste råd som någonsin en författare givit sina yrkesbröder. "Allt vad poeten och filosofen kan vänta sig som sina mödors lön är till sist intet annat än en smula aktning av ett litet, litet fåtal människor. Det är deras lott att leva ett liv som liknar döden och först efter döden leva – om lyckan är god." Det är inte romantikens vemod, pessimism, realism eller anarkism som talar här, utan det är vad människor minst av allt vill höra talas om i vilken tid de än lever – det är den alltid lika obehagliga, ovälkomna, impopulära och främmande sanningen, som icke tillhör någon stilepok eller litterär kategori utan som endast tillhör evigheten.

Den inte alldeles hopplösa Stravinskij.

Om det finns något drag som kännetecknar Igor Stravinskij's hela bana och livsverk som musikalisk nyskapare, så är det hans totala förakt för uttryckandet av känslor. Men hur går detta ihop med musiken? Vad är musik om inte känslor? Och vad är komponerandet om inte just konsten att ge abstrakta känslor en bestående form? Här är något som inte stämmer med Stravinskij. Hans musikekvation går inte ihop. Detta konstaterade redan Nijinskij, världens främste balettdansör, som genom första världskrigets världstrauma genomgick en så svår känslokris att han blev schizofren för livet. Han konstaterade sakligt, att Stravinskij var alldeles för torr för att ens någonsin kunna veta vad känslor var för någonting.

Andra har dock beklagat Stravinskij's förfall med åren. När han väl kommit över 30-årsåldern och fullbordat sina främsta livsverk, de totalt nyskapande och revolutionerande "Eldfågeln", "Petrusjka" och "Våroffer", så förföll han till att börja tycka om Bach. Och inte bara Bach. Denne radikale musikrevolutionär, som föraktade vacker musik mest av allt och inte kunde tala annat än nedlåtande om en sådan som Tjajkovskij, "schmalzmästaren framför alla andra", och inte kunde med den sirapssliskiga sentimentaliteten i Brahms och Schuberts verk och som utdömde Beethoven som "helt renons på melodier", upptäckte i femtioårsåldern att Tjajkovskij faktiskt var den mest ryske av alla komponister och började föredra honom framför både Musorgskij och Rimskij-Korsakov. Han blev ännu mer blödig med åren, så att han till och med börja lyssna på Schumanns romanser och börja ägna sig åt sakral musik.

Hur kunde denne genialiske musikanarkist falla så djupt? Som ung hade han ju varit parhäst med Arnold Schönberg och till och med vid dennes sida framhävt tolvtonsmusiken som den enda sanna musiken och även komponerat verk med den tekniken. Hur kunde han då till slut förfalla till Brahms, Schumann och Tjajkovskij och till och med ta tillbaka sina dödsdomar över Beethoven och dennes dekadenta melodilösa så kallade musik?

Vi märker att Stravinskij inte var helt konsekvent som musikalisk bulldozer. Han hade trots allt försonande drag och kunde till slut till och med visa sig så mänsklig att han kunde lyssna på vacker musik. Men detta måste då också ha tagit sig intressanta uttryck i hans egen musik. Ja, detta kan inte förnekas.

Man associerar vanligen Stravinskij's musik med en häpnadsväckande suggestiv och raffinerad rytmik som dominerande element i ett annars ganska så påfrestande oväsen av idel disharmonier. Men det finns undantag. Det märkligaste är kanske operan "*The Rake's Progress*" ("Rucklarens väg"), en hänsynslöst realistisk opera men med en mycket ostravinskij'sk musik. Han har nämligen i denna opera åstadkommit en pastisch på den gamla barockoperan och hemfallit åt alla den tidens later med arior och recitativ, slagdängor och refränger, ren harmonik och melodik och till och med något så dekadent som cavatinor. Visserligen faller "Rucklarens väg" långt nedanför Händels barockoperors genommelodiska stilrenhet, men det egendomliga med "Rucklarens väg" är att den i motsats till nästan alla hans övriga verk gick hem hos publiken men inte hos kritikerna. Dess karaktär kommer väl närmast John Gays "Tiggaroperan" och Weills "Tolvskillingsoperan" men höjer sig betydligt över dessa (utom i ren realism) och når väl nästan halvvägs (men inte längre) till Händel. Men bara det är beaktansvärt.

Så åtminstone i detta unika fall kan man utan det vanliga umbärandet och hörselskadan unna till och med en sådan schrammelmusikmästare som Stravinskij och hans påfrestande oväsen ett öra med åtminstone i vissa bättre föreställningar och tolkningar en viss god behållning.

Ahasverus, del 16: Herodes (fortsättning)

"Min son, du är inte som de andra. Du skiljer dig till och med från din försiktige far, som vist tiger om allt som kan missförstås eller som inte är konstruktivt. Men du tar avstånd till och med från sådant. Du deltar inte i mitt hov. Vad är det med dig egentligen? Är du en spion?"

"För vem skulle jag spionera?"

"Det är också typiskt dig, att besvara en fråga med en motfråga. Men du har rätt: för vem skulle väl du spionera? Du har ju aldrig haft någon kontakt med min ende återstående son Antipater. Men varför tiger du då? Vad har du väl att tiga om?"

"Jag är ung och har mycket att lära mig. Därför iakttar jag mer än jag själv tar initiativ."

"Och däri gör du klokt, och det är det som skiljer dig från alla andra: du ägnar dig åt vishet och åt att tänka själv oberoende av andra, vilket inte ens din fader gör. Det är som om ödet hade förutbestämt dig åt något alldeles särskilt, som vi vanliga dödliga och odödliga kanske inte ens skulle kunna vara i stånd att fatta. Det är så mycket i er hebreiska religion som jag aldrig har förstått mig på, till exempel de här meningslösa och tjatiga Messiasprofetiorna. Vem är den där Messias egentligen?"

"Det vet vi inte förrän när han kommer."

"Jag skall säga dig vem han är. Han är ett hjärnspöke, ett inbillningsfoster, en dröm och ingenting annat."

"Men den drömmen skall alltid vidmakthålla och förena hela Israel."

"Där sade du ett typiskt hebreiskt ord som jag inte kan förstå. Vad har väl sådana abstrakta drömmar för betydelse i dagens värld? Vad kommer orealistiska drömmar oss moderna realpolitiska människor vid? Hela världen utom ni, en handfull isolerade drömmare, struntar blankt i slika befängdheter."

"Men våra drömmar skall bestå när dagens värld ligger i ruiner."

"Det är också bara en dröm. Men vi kommer inte vidare på det området, eftersom du envisas med att säga si och jag så. Men du är en vacker och behaglig yngling. Flera av våra unga damer åtrår dig. Varför vill du inte vara med och leka?"

"Därför att min fader förbjuder mig."

"Vem säger att du måste lyda din fader?"

"Den oskrivna lagen."

"Vad kan någon oskriven lag ha för praktisk verkan?"

"Den som har Guds lag inskriven i sitt hjärta slipper den aldrig, och det är något och det enda som vi judar har."

"Du pratar skit. Du talar till och med värre smörja än din fader. Men vad menar du om hans astrologiska uppgifter? Kan du säga mig, om han verkligen tror på sin lära om stjärnorna själv, eller om han bara är en hycklande bedragare som alla andra?"

"Han utför sina matematiska beräkningar med den största noggrannhet."

"Det är inget svar på min fråga. Tror han själv på sin astrologi eller inte?"

Jag måste erkänna: "Jag vet inte."

"Du är åtminstone ärlig som din far. Du skulle aldrig kunna ljuga för mig. Så säg mig då var Davids son Messias skall födas."

"Det står skrivet att han skall födas i Betlehem."

"Och när?"

"Det står inte skrivet någonstans."

"Men vad säger stjärnorna?"

"Min far säger att stjärnorna säger att han redan är född."

"Du tycks veta mycket. Samma sak har din far sagt mig. Men säg mig då, om du vet så mycket: Vem är Messias?"

"Messias är han som skall komma."

"Men var är han? Svara på min fråga!"

"Han är Israels frälsare, som skall återupprätta Davids tron bland folken och återupprätta Israel inför världens ögon för evärdlig tid. I och med hans ankomst skall mänskligheten sedan leva i fred i tusen år."

"Varför bara i tusen år? Varför inte längre, när han ändå håller på?"

"Jag vet bara vad profetiorna och min far har sagt."

"Så säg mig då: Vem kan ha någon glädje av att Messias kommer? Tror du mänskorna vill ha fred? Nej, de vill bara slåss och bråka så länge de lever. Se på judarna, ditt heliga folk, världens heligaste folk. Finns det något folk som så ilsket och envetet ständigt träter och grälar och förföljer varandra? Jag skall säga dig, att det aldrig har funnits en förföljd jude som inte förföljdes av en jude. Endast judar har intresse av andra judars undergång. Endast judar hatar mig och söker min undergång. Varför? Därför att jag är jude, därför att jag gjort judarna enbart gott, därför att jag givit dem ett nytt tempel, ett nytt Jerusalem och många andra nya vackra städer. De vill mig bara ont för att jag bara gjort dem gott."

"Men folket svälter under era skattepålagor."

"Folket? Vem tänker på folket? Vad spelar folket för roll i historien? Vad är folket annat än en siffra på så och så många tusen som vid det och det tillfället har gått under? Vad är folket till för annat än att bidra till sina härskares och stora mäns ära? Om två tusen år skall judarna av idag endast vara kända genom det tempel som jag har byggt åt dem, och mitt namn är det enda av alla dagens judars som än skall vara känt."

"Men det skall uttalas med avsky liksom det görs idag av alla judar."

"Det är av mindre betydelse. Huvudsaken är att det skall uttalas. Jag struntar i hur man minns mig bara man minns mig."

"Mest av allt avskyr judarna er för att ni flirtar med romarna."

"Det visar hur dumma judarna är. De fattar inte att vi måste flirta med romarna för att överleva. Romarna har all makten i världen. De ger oss pengar och en armé att upprätthålla ordningen med."

"De ger dig pengar och en armé att hålla judarna nere med."

"Det är samma sak. Jag är folket och staten och Israel. För folkets och Israels bästa måste jag slicka romarna i röven. Det är priset jag betalar för Israels bestånd."

"Men framtiden?"

"Vilken framtid?"

"Det är det jag undrar. Vad blir det av Israel efter er? Ni har ju inga söner efter Antipater."

"Så din far har sagt att även min siste son är en förrädare?"

"Ja."

"Sprid inte den kunskapen."

"Jag tiger."

"Ja, du är känd för att tiga. Det är just för att jag inga arvingar längre har som jag spekulerar i uppgifterna om Messias. Om han verkligen kom nu skulle han kunna fylla ut ett bra tomrum. Det är därför jag vill veta var han är, så att jag kan finna honom och undersöka hans förutsättningar för att kunna bli min arvinge."

"Jag vet inte mer än vad spådomarna sagt."

"Och det är för lösa uppgifter för att jag skall kunna acceptera dem. Jag behöver fakta och bevis. Det sägs att det finns en hemlig sekt i landet som kallar sig 'de fromma'. Tror du man skulle kunna finna Messias genom dem?"

"Om han är kommen vet de säkert var han är."

"Jag skall kalla till mig några sådana och höra vad de vet om den kommande Messias."

Men inga esséer, som vi kallar dem idag, kom någonsin inför Herodes, ty de skydde honom som pesten. De höll sig för sig själva på behörigt avstånd från civilisationen och den romerska materialistiska och sekulära världen och allt som därmed hade något att skaffa.

Men inte ens de visste var Messias fanns. De bara hoppades att han skulle kunna komma att finnas.

Jag minns så väl detta konung Herodes intima samtal med mig under en av sina fåtaliga ljusare stunder, som blev allt färre ju sjukare och äldre han blev. Det sägs, att hans sjukdom, som ingen läkare kunde definiera, kom av hans ohyggliga samvetsqual för alla sina brott. Alla visste ju, att han hade alla de sista mackabéernas blod på sina händer: sin första, enda vackra, enda ädla och enda älskade hustru Mariamne, sina båda söner med henne, hennes mor och far, båda hennes bröder, och många andra därtill. Allting tydde på att han även skulle bli tvungen till att låta avrätta sin äldsta oäkta son Antipater, som han själv insatt som sin arvinge. Jag hörde själv honom skrika om nätterna, och ibland tyckte jag just att han skrek "Mariamne!" Det var en gammal plågad man, vars liv jag såg slockna framför mig i den stora ödsliga praktfulla borgen som han byggt åt sig själv med judars blod, och som han fyllt med enbart brott, utsvävningar, laster och parasiterande äckliga människor, bland vilka min far och jag stod ensamma som två utbölingar och teg men observerade allt för att kunna vittna därom inför framtiden.

Shakespearedebatten del 39:

Summering av (de obefintliga) bevisen.

Det finns inga bevis för att Shakespeare skrev Shakespeare, och det har aldrig funnits några. Men genom utgivningen av "*The First Folio*" 1623 etablerades det att Shakespeare var författaren, och ingen gjorde några invändningar. Det var helt tryggt och ofarligt att etablera Shakespeare som den ende författaren 1623 eftersom han då varit död i sju år och hans änka dog det året. Ingen bekymrade sig över det faktum att texterna i "*The First Folio*" inte överensstämde med de texter som publicerats i Shakespeares namn medan han levde. De första protesterna höjdes när det var alldeles för sent att höja några protester, hävdade de etablerade Shakespeare-akademikerna. Det spelar ingen roll hur överväldigande logiska argumenten är mot att Shakespeare skulle ha varit författaren, ty de etablerade Shakespeare-akademikerna kan alltid peka på autenticiteten i förorden till "*The First Folio*" och säga: "Så länge ni inte kan bevisa att dessa texter far med lögn har ni ingenting att komma med. Fram med bevis!" Och i all sin självgodhet kan de fortsätta agera som etablerade Shakespeare-akademiker.

Men deras ställning är ohållbar, och gradvis finner de det allt svårare att försvara sina positioner. Indicierna mot Shakespeare som författaren till förmån för Bacon, Oxford, Derby eller Marlowe får ständigt större uppmärksamhet och börjar gå dem på nerverna. Fallet Bacon är klart: allt tyder på hans redaktörskap i "*The First Folio*" med assistans av Ben Jonson, som gjorde karriär på att ta betalt för att skriva lögn. Men Bacons fall har en spricka: sonetterna, som är svåra att passa in i Bacons liv. Därför menar Baconianerna att sonetterna bara är fantasier, vilket är en bortförklaring av deras existens och innehåll. Beträffande Oxford, så finns det ingen som bättre passar in i den Shakespeareska personligheten än han, och "Hamlet" kunde vara Oxfords självbiografi. Men det föreligger ett problem i detta fall: 1604 var Oxford redan död. Men han hade en svärson, en teaterfantast liksom han själv, William Stanley, en av de skummaste karaktärerna bland elisabetanerna, som inte har lämnat något spår efter sig i historien utom litet tryckt musik, några brev, några gräl med sin fru som för tankarna till Othello, en lång dikt om hans resor över hela Europa inklusive Turkiet och Ryssland som ung, det faktum att Richard Lloyd (som förevigats som 'Holofernes' i "Kärt besvär förgäves") var hans lärare och förklade på hans resor, den fantastiska ställningen som guvernör för ön Man, det viktiga förhållandet att han ägde några av Londons ledande teatersällskap, samt tre söner. Hans bror och företrädare som Earl av Derby,

Ferdinando, var en av Englands dominerande teaterentusiaster och fritänkare tills han förgiftades av katoliker i april 1594 emedan han inte ville ta sig an deras sak fastän han var katolik och drottningens kusin. De ville ha honom som sin kandidat till tronen, och efter hans död undersökte katolikerna Williams möjligheter som kandidat men fann honom alltför upptagen med att skriva komedier. Ingen vet vad det blev av dessa komedier, och ej heller har de någonsin identifierats. Bröderna Stanley hade också en kusin William Stanley i Spanien som var en förrädare. Så William Stanley hade all anledning i världen att hålla en så låg profil som möjligt med en förgiftad äldre bror och en kusin (med hans eget namn) som förrädare. Och hans namn har alltid en märklig effekt i alla Shakespearediskussioner: närhelst den 6-e Earlen av Derby nämns tystnar alla Shakespeareargument. Det faktum att efter hans död i september 1642 alla teatrar i England stängdes av Puritanerna och inbördeskriget bröt ut ökar mystiken kring denne man. Många höga akademiker och litteraturforskare har ansett honom vara Shakespeare, men sonetterna passar inte bra in på honom heller.

Slutligen har vi Christopher Marlowe, skaparen av det elisabetanska versdramat, som officiellt omkom i ett kroggräl under mystiska omständigheter på pingstafton 1593. 1905 anlätades i Boston, Massachusetts, en viss doktor Mendenhall, som hade en metod enligt vilken litterära "fingeravtryck" kunde avläsas, för att få det bevisat att Bacon och Shakespeare var samma författare; men Shakespeares litterära "fingeravtryck" överensstämde inte alls med Bacons medan det däremot av en händelse visade sig att de överensstämde perfekt med Marlowes. 1925 hittade litteraturforskaren Leslie Hotson likbesiktigaren Danbys rapport i utredningen av mordet på Christopher Marlowe, en rapport som nu inte lurade någon längre som den gjort 1593, då det nu visade sig att det sår som enligt rapporten tillfogats Marlowe omöjligt kunde ha varit dödligt. 1955 publicerade Calvin Hoffman teorin att mordet på Marlowe varit arrangerat för att få det att se ut som ett mord bara för att därmed rädda Marlowes liv och låta honom komma undan den engelska inkquisitionen, som redan torterat hans vän och kollega Thomas Kyd och avrättat hans kollega John Penry. Calvin Hoffmans arbete bestod av 700 sidor av vilka endast knappt 200 blev publicerade. Hans "bevis" var förstås bara indicier, och Stratfordianerna kunde lugnt avfärda dem som sådana. 1995 publicerade A.D.Wraight "*The Story that the Sonnets Tell*", den mest utförliga analys av sonetterna som har gjorts och den enda som med någon framgång och tillfredsställelse har kunnat förklara sonetternas konstiga sakinnehåll. Hennes arbete visar klart att sonetterna passar perfekt in på Marlowe och inte på någon annan.

Så allt tyder på att Marlowe fortsatt sin dramatiska verksamhet under William Shakespeares namn som skydd, kanske även senare under John Websters namn, kanske i samarbete med Beaumont & Fletcher, och kanske även under andra namn. Om det var han, så tillbringade han med all sannolikhet en del år uppe i Lancashire i earlens av Derbys sällskap och under hans beskydd, där han tillgodogjorde sig många Lancshiredialektala uttryck som de återfinns i pjäser som "Hamlet". Och med största säkerhet måste Bacon ha varit antingen hans medarbetare eller åtminstone hans beskyddare. Bacon och Derby hade mycket med varandra att göra inom juridik och affärer.

Men Stratfordianerna kan vara lugna. Det finns fortfarande inget bevis mot att herr Shakespeare skulle ha varit den ende författaren till hela "*The First Folio*". Shakespeares namn förblir etablerat sedan 1623, och bisarra fenomen som "*The Story that the Sonnets Tell*", Calvin Hoffmans forskningsresultat, doktor Mendenhalls högst oväntade upptäckter, likbesiktigaren Danbys konstruktioner, "Hamlet", sonetterna, Marlowes märkliga öde - det är ju bara historier.

I nästa nummer presenterar vi Laila Roths summering av problemet.

Kalender, januari 2002.

- 3 John Thaw 60 år (kommissarie Morse)
- 5 Stella Gibbons 100 år (romanen *"Cold Comfort Farm"* 1932)
- 80 år sedan upptäcktsresanden Sir Ernest Shackleton avled på Syd-Georgien i Sydatlanten.
- 8 Stephen Hawking 60 år, rullstolsbunden astronom och fysiker.
- 15 Drottning Margareta av Danmark firar 30 år på tronen.
- 19 60 år sedan Japan invaderade Burma.
- 20 60 år sedan Wannsee-konferensen
- 21 Paul Scofield 80 år.
- 22 100 år sedan Marconis första radioexperiment lyckades.
England, Irland och Danmark 30 år i EU.
- 25 Virginia Woolf 120 år.
- 26 200 år sedan Napoleon blev president av den första förenade italienska republiken.
- 28 70 år sedan Japan ockuperade Shanghai.
- 30 Franklin Delano Roosevelt 120 år
Olof Palme skulle ha fyllt 75
30 år sedan den "blodiga söndagen" i Londonderry, Nordirland, då 13 katoliker dödades.

Hälsoresan, del 3: Requiem i Bulgarien.

De förvånades mycket i Bulgarien över att jag nödgats betala 97 D-mark för ett transitvisum genom Jugoslavien. "Varför?" frågade de. Det hade inte givits något svar. De hade sina bestämmelser. Punkt, slut. De hade bara sagt: "Det är Sveriges fel, inte vårt."

Men ej heller Bulgarien var helt befriat från byråkratiska försåt. Jag fick min stämpel vid gränsen utan några avgifter men ingen information om vad som skulle hända när jag lämnade landet. Diana hade av en händelse fått veta, att man som utländsk besökare måste registrera sig vid ett poliskontor inom 24 timmar. Annars kunde besöket i Bulgarien stå en dyrt när man lämnade landet. Med Diana gick jag och registrerade mig, och det var inga problem, men de fyra kopiorna måste skrivas med kyrilliska bokstäver. Annars var de ogiltiga. Den tjänstgörande byråkraten informerade oss, att jag borde ha informerats om denna nödvändighet av gränspolisen. Så hade icke skett. Vi fick även veta straffavgiften om man lämnade landet utan registreringsbevis, vilket de flesta utländska turister gjorde: 500 D-mark. Det var alltså rena sparken i baken med tillsägelse att aldrig komma tillbaka, vem man än var. Denna bestämmelse var två månader gammal och alltså en reform av den nya regeringen, som den demokratiska unionen var utesluten från medan den i stället inbegrep gamla kommunister och turkar. Premiärministern, före detta kung Simeon, vann valet på vallöften han aldrig kommer att kunna hålla.

Även franska ambassaden har haft det svårt med bulgarisk byråkrati. Den franske ambassadören hade en bulgarisk älskarinna som drev en resebyrå. Genom sin franske älskare lyckades hon komma åt möjligheten att förse vem som helst med visum till Frankrike och andra användbara dokument. Plötsligt anhopade sig ett nytt skrå av bulgariska prostituerade i Bryssel, som alla var där med affärsvisum. Det visade sig att alla dessa visum kom från bulgariskans turistbyrå i Sofia, och den franske ambassadörens otillbörliga läckage blev känt. Det finns ingen fransk ambassad mer i Sofia.

På kvällen var det fest med tårta och champagne. Utom champagne hade vi även rött och vitt vin, rakia och öl. Diana går nu genom en sorts hälsokur, som innebär att

hon borde undvika kaffe och alkohol, hon har ungefär samma problem med metabolismen som jag, men i denna kur ingår en medicin, som är så stark och bitter att hon måste ta bort den äckliga smaken med ädlare drycker efteråt. Valeria, en av hennes gamla väninnor och med på festen, trodde inte alls på kuren, då den förbjöd intagandet av bröd, som enligt Valeria var det mest grundläggande i hälsoväg av allt. Lilly ringde och sade att hon inte skulle komma men kom senare ändå. Vi talade alltså bara engelska, tyska och bulgariska den här gången. Maria, modern till de många musikerna, ringde flera gånger under dagen och lovade att komma men dök inte upp ändå. Hon skyllde på trötthet liksom Ludmila. Så vi var bara fyra damer och jag tills Jevgenij kom.

Jevgenij var som vanligt helt klar i sina åsikter. Den regering som skyddar en terrorist som bombar New York är medskyldig till terrorismen. Saken är klar. Afghanistan är en mördarnation, om Bin Laden är skyldig. Alla ställer upp på Amerikas sida. Det tredje världskriget är ett faktum. Men var är fienden, och vem är han? Det är problemet, men det löser sig väl så småningom.

Lilly och jag var helt överens om tårtans utomordentliga giftighet. Det var en sorts bulgarisk frukttårta som gick i färgerna skärt, chockrosa och pistagegrönt. Själv vägrade hon röra den, men det röda vin hon hade med sig var desto godare och effektivare.

Stämningen var den bästa tänkbara, och jag välkomnades in i 50-årsklubben som den yngste medlemmen. Jag var redan tre dagar gammal, så det var alldeles för sent att fira min 50-årsdag, men ändå hade den inte kunnat firas värdigare än här i det vilda Bulgarien. Självordsbombningen av New York, Pentagon och Washington var väl den sista 50-årsuppvaktning jag hade önskat mig, ingen hade väntat sig något sådant, men lyckligtvis hade de i alla fall missat Vita Huset. Om krisen kunde leda till talibanregimens avskaffande och Saddam Husseins likvidering så skulle dock det vara en välkommen present för hela världen. Den infernaliskt fräcka och vansinniga attacken, som blev en större framgång än väntat för terroristerna beträffande Twin Towers, har egentligen sitt enda motstycke i den japanska attacken mot Pearl Harbour för 60 år sedan.

Men vi hade viktigare saker att tala om. Mest diskuterade vi om Tjajkovskij och Beethoven var mörka eller bara djupa. Jag hävdade bestämt att Tjajkovskij var enbart djup och inte alls mörk medan man kunde finna ett visst mörker hos Beethoven. Valeria förnekade detta blankt. Både hos Tjajkovskij och Beethoven fann hon, liksom hos Mozart, bara ljus och ingenting annat.

Vi diskuterade även höstens karaktär. För Valeria var den livets pånyttfödelse och den bästa av årstider, medan jag såg den som ett melankoliskt preludium till vintern. Nu är hösten olika i Bulgarien och i Norden.

Mera pessimistisk var Valeria angående världssituationen, medan jag tog det lättare och ljusare. Hon menade att världen aldrig skulle bli sig lik igen, att allt skulle bli hårdare, misstänksamheten och polariseringen breda ut sig, all frihet gå förlorad och demokratin ersättas med så kallad säkerhet. Jag såg världskrisen mera som ett tillstånd och en prövning som det skulle finna en väg ut ur. Det fanns alltid, menade jag, en utväg ur alla olustiga situationer.

Dock verkade Jotkas situation fullständigt hopplös. Hon hade rest till Tyskland och där fått en fantastisk ställning som invalidvårdare i Saar och gjort sig så oumbärlig, att hennes förmögne arbetsgivare vägrat släppa henne ifrån sig när hennes visum gick ut efter två år. Hon föreslog då att han skulle gifta sig med henne (77 år gammal), och han gjorde det. Men som sin fru behövde han inte avlöna henne längre, och de började gräla om pengar genast. Där sitter hon nu fast i Tyskland hos en helt invalidiserad man som vägrar ge henne fri så länge han lever och som dessutom håller hårt på sin förmögenhet, medan hon (81 år gammal) får finna sig i att vara slav i ett hopplöst katolskt äktenskap. Och hon har i hela sitt liv grälat på sin dotter Diana och hennes

vänner och kallat dem oorganiserade oduglingar för att de aldrig gift sig eller bara skilt sig.

Ack ja, denna dag var en sorgens dag för hela världen. Den bulgariska radion ackompanjerade den finkänsligt med opportun musik som "Åses död" av Grieg, Mahlers "Döden i Venedig", Schuberts sista döende Adagio ur C-durkvintetten, Pachelbels rituella "Canon", Saint-Saëns "Danse Macabre", Sibelius "Valse Triste", begravningsmusiken till Orson Welles filmatisering av Kafkas "Processen" i ultra-rapid, och annat sådant. Man skulle väl få höra alla världens kända och okända "Requiem" under dagens lopp.

Men vädret var underbart, och festen fortsatte.

(forts. i nästa nummer.)

Festresan, del 8.

Turkiet hade känts beklämmande på grund av den ekonomiska krisen, och det var nästan skönt att komma därifrån. Som vanligt kändes det som en befrielse att komma in i Grekland, där islam inte utövade något betryck, där EU borgade för demokrati, säkerhet och frihet, och där våren väntade. Vid Pythion, gränsstationen, välkomnades man av flockar av mästerflygande vita storkar. Denna gängliga långa fågel med sin klapprande näbb tror man knappt att kan flyga, men oj vad man bedrar sig! Den hör till världens absoluta vingmästare.

På tåget till Thessaloniki var det trångt som vanligt, och i den överbelamrade kupén infann sig som vanligt det obligatoriska fyllot, en äldre stadgad man typ massiv och utomordentligt trygg i sin godmodiga påstrukenhet. Han underhöll hela kupén hela natten.

I Thessaloniki fick jag möjlighet att pröva stationskaféet efter renoveringen. Jag kunde konstatera att det var helt som tidigare. Enda skillnaden var att det inte längre hade öppet dygnet runt. Nu stängde det efter kvällen för att inte öppna igen förrän halv sju på morgonen. Naturligtvis var det bättre förr. Allt var alltid bättre förr och åtminstone billigare, vilket alltid gör en väsentlig skillnad.

Men vädret var kallt, ehuru våren definitivt hade kommit. Den mötte en på vägen ner från Thessaloniki. I Konstantinopel hade det varit direkt svidande kallt, och inte ens i Athen kunde man ta av sig strumpor eller jacka. Det hade dock varit varmt. Under värmebøljan i Bulgarien hade Athen haft 33 grader. Det hade aldrig hänt i mars tidigare.

Mitt vandrarhem "Annabel" tog emot mig med varm famn och öppna armar. Min värd kom genast ihåg mig som "finländaren". Hyran var liksom i fjol 2000 drakmer natten (45 kronor). Jämför det med det kaotiska vandrarhemmet i Konstantinopel med dess fönsterbyten och omdaningar och omflyttande av sina hyresgäster till rum utan tillgång till badrum: 6 miljoner natten, alltså hela 60 kronor! I Athen fungerade allt: varmvatten, dusch, tvål, ordentlig säng - ingenting fattades, allt var tillfredsställande. Det var nästan så att man kände för att utelämnas Istanbul nästa gång. Det hade alltid varit roligare att träffa doktor Sandy i Athen.

Trots det ogästvänliga vädret med en bister kyla som faktiskt gjorde att man frös om händerna bjöd ändå Athen på charmöverraskningar. Jag hade just tagit igen mig efter 32-timmars-tågresa från Konstantinopel utan mat med rejäl moussaka med grekisk sallad och frukt med jordgubbar hos Platon bakom Monastirakis och gick och strövade uppåt Areopagen och Akropolis och rös i det bistra rugget när jag passerade neråt igen och råkade få höra någon sorts körsång. Jag drogs mot ljudet och kom till en kyrka. Det var fullt hålligång där inne. Försiktigt klev jag på och hamnade mitt i en smäktande gudstjänst med svängande rökelse och, vilket var det intressanta, en

körsång som aldrig upphörde. De sjöng non-stop och bytte ibland rytm och melodi, men de pauserade aldrig. Kyrkan var absolut fullsatt, och det vimlade av tända ljus. Stämningen var fullkomlig. Körsången var inte helt ren, ett ackompanjerande litet orgelharmonium måste alltid då och då stämma in och återinföra rätt tonart, men känslan var det inget fel på. Äktheten var fullödig, och harmonierna och melodierna var så omiskännligt grekiska, att det hade kunnat vara fullt ös med Manos Hadjitakis. Manifestationen var typisk för det vaknande ortodoxa intresset i hela Östeuropa, vars hjärtland är Grekland. Den ortodoxa renässansen breder ut sina smäktande vingar över hela det sociala livet i Östeuropa från Grekland till Sankt Petersburg och har ett utomordentligt vacuum att fylla efter det enorma kulturella tomrum som kommunismen vållade med sin ateistiska metodiska ångvälförstörelse. Den drabbade aldrig Grekland, men likväl blommar den ortodoxa kyrkan även upp och ut i Grekland nu i större utsträckning än någonsin under det barbariska 1900-talet. Man märker det överallt.

Och det känns väldigt upplyftande och konstruktivt; ty om något är främjande för det mänskliga livet så är det fantasin, som ju egentligen är själens enda näring och livskraft. Grekernas mäktigaste styrka var alltid fantasin med verbal begåvning som resultat, och den grekiska mytologin är den rikaste manifestation av mänsklig fantasi som någonsin alstrats - dess enda motstycke är den indiska och i någon mån den nordiska. Likaledes är kristendomen med dess helgondyrkan och mirakeltro först och främst en underbar jordmån för den mänskliga fantasin och kreativiteten.

Mera förbryllande var fenomenet att Grekland för några dagar sedan haft 33 grader varmt medan det nu var 11 grader mitt på dagen den 31 mars. Så varmt och så kallt hade det inte varit i dessa dagar på hundratals år. Därmed ställs man genast inför väder- och klimatförändringsproblematiken.

Under mitt samtal med Ringo i Konstantinopel hann vi diskutera även denna sak. Han var mycket bekymrad och såg saken an med synnerlig oro. Jag delade fullkomligt hans uppfattning att alla politiska skeenden var obetydliga i jämförelse med klimat- och miljöfrågan. Han vågade antyda en fantastisk teori, som han hade hört från esoteriskt håll:

"Vi vet ju ingenting om eventuella civilisationer före vår egen, som bara går 6000 år tillbaka i tiden. Vad vi vet är, att oceanerna oupphörligt har stigit ända sedan den sista istiden tog slut för 20,000 år sedan. För 18,000 år sedan bröt havet in genom Gibraltarsundet och fyllde Medelhavet, och för 8000 år sedan bröt det in i Svarta Havet och gav upphov till alla legender om Syndafloden. Men vi kanske står inför en mycket värre syndaflod än bara stigande hav. Vad vi upplever nu är drastiska väderleksförändringar, men de kan förebåda något mycket allvarligare, nämligen klimatförändringar, som är mot väderleksförändringar som en atombomb mot en handgranat.

Problemet är att det är människans egen förskyllan med sin bilindustri och koldioxidutsläpp med Amerika som hänsynslös ledstjärna. Amerika visar vägen genom sin råkapitalism, och hela världen följer efter medan dess ansvarsbärare struntar i kritikerna och varnarna. Antag att det fanns tidigare civilisationer, som till exempel Atlantis. Antag att de begick samma misstag. Antag att de fyllde atmosfären med koldioxid som resulterade i klimatförändringar som gjorde att de gick under. Inte konstigt då att det inte blev ett spår kvar av dem. De var förfelade civilisationer. De begick ett ödesdigert misstag och gick under som följd, varvid de få överlevande strök ett streck över historien, liksom förintelserevisionisterna förnekar att förintelsen någonsin ägde rum, för att kunna ta i med nya krafter och börja om från början från ingenting. Det är bara en teori, men dess reella möjlighet är inte otrolig i sin skakande uppenbarhet."

(forts. i nästa nummer.)

Hårda bandage i Himalaya, del 11 : Vansinnesresan till Pelling.

Min goda värdinna var så generös, att hon inte ville ha något betalt för all den mat hon bjudit på utan bara 50 rupier (10 kronor) för rummet. Hennes enda villkor var att jag skulle komma tillbaka. Jag lovade gärna att göra det om ett eller två år.

Landskapet i norra Sikkim var aldrig vackrare i sin färgprunkande rikedom av grönska, gigantiska dahlior och liljor stora som solrosor, julrosor och andra grannröda exploderande vackra färgklickar, och det var en fulländad njutning att färdas genom detta landskap i bakluckan på en jeep (bästa platsen), så att man kunde se hela det landskap som man färdades ner ifrån.

Bland de andra passagerarna i jeepen var två munkar, och en av dem visade mig i Gangtok var jag skulle finna en jeep till Rumtek. Det finns fyra jeepstationer i Gangtok. Den nedersta och största är bara för jeepar söderut till Darjeeling och Siliguri. Den andra halvvägs upp är bara dyra privatjeepar. Den översta, den så kallade "Children's Park", är för jeepar norrut och västerut. Så finns det en fjärde som är liten, varifrån jeepar till Rumtek avgår.

Liksom alla vägar i Indien är vägen till Rumtek inte den bästa. Rumtek ligger på kullen mitt emot Gangtok på andra sidan dalen, det är inom gångavstånd ser det ut som, men för en jeep är det 20 kilometer och tar det minst 45 minuter. Det är uppklätringen till Rumtek som är den besvärliga, och den blir inte enklare om jeppen stannar på vägen för att ta sig an ett lass virke, som lastas in så att hälften sticker ut utanför.

Men Rumtek är definitivt det mest imponerande klostret i Sikkim. Det är stort, rikt och vackert, och inför den Gyllene Stupan (med relikerna efter den 16-e Karmapa) får man samma känslor som i Tashilumpo, Panchen Lamas stora stupa i Shigatse. Också här i Rumtek var Karmapakontroversen en självklar sak: det fanns ingen kontrovers. Det fanns bara en Karmapa, och det var den enda rätta. Hans bild var redan uppsatt i klostret. Det var bara för honom att komma och inta sitt självskrivna hem.

Men detta kan bara ske när indiska regeringen har gett klartecken. Detta ämnar inte indiska regeringen göra förrän säkerheten kring Karmapa och Rumtek är total. Oinitierade besökare förbryllas en aning av de beväpnade soldaterna och vakterna på taken och överallt omkring klostret, men det är bara säkerhet, och den är nödvändig. Rumtek är ett viktigt kloster, kanske det viktigaste i hela den tibetansk-buddhistiska världen just nu, så säkerhetspådraget är väl befogat.

I Gangtok hade jag upptäckt en vän från Darjeeling, Maurizio från Bologna, som varit på resande fot nu i ett år mest omkring i Sydamerika och nu började längta hem, och vi hade haft sällskap till Rumtek. När vi var klara därifrån var klockan bara halv 11. Jag hade tänkt stanna i Rumtek över natten, ett enbäddsrum på det lokala hotellet kostade bara 60 rupier, så det var ytterst frestande att göra det, och säkert hade jag gjort det, om vädret varit bättre. Som det var nu såg man inte ens Gangtok på andra sidan dalen för bara moln och dimma. Därmed föll jag för frestelsen att riskera att våga försöka satsa på att ta mig till Pelling till kvällen.

Tillsammans med Maurizio återvände vi till Gangtok (vilket man måste göra för att komma vidare,) och jag visste att den sista jeepen till Pelling skulle avgå halv ett. Jag och Maurizio skildes, och han lovade komma efter mig till Pelling efter några dagar. Vi hade haft stor glädje av varandra då vi ju ohejdat kunnat tala italienska tillsammans, ett språk som han knappast fått tala mycket i Indien eller Sydamerika. Det bästa kapitlet av hans resor sade han att hade varit Andamanerna.

Kvart över 12 nådde vi Gangtok, och det gällde att snabbt hitta "Children's Park" i övre delen av staden, men denna jeepplats är svår att hitta, och naturligtvis gick jag fel. När jag äntligen kom fram skulle Pellingjeepen precis gå. Det såg ut att finnas platser lediga i den, så jag lämpade in mitt bagage och sade till mina tyska reskamrater att jag

funnit rätt jeep. När den skulle gå tillfrågades vi om biljetterna. Det visade sig att man måste köpa biljetter i en särskild bod. Det hade vi inte gjort, och jeepen var fullbokad. Den sista jeepen till Pelling gick punktligt halv ett, utan oss.

Vi fick då börja kompromissa oss fram. Vi fick en jeep till Jorethang, som är något mer än halvvägs. Jeepen avgick klockan ett, och klockan 4 nådde vi Jorethang. Där möttes vi av beskedet att den sista jeepen till Pelling lämnade Jorethang klockan 4. Så vi fick ta en annan jeep till Gerzing.

Nu började det redan mörkna, och vädret blev obönhörligt ännu sämre. När vi passerade Legship var det mörkt, och det började regna.

Det rådde totalt mörker när vi nådde fram till Gerzing, och därifrån skulle ingen jeep mer gå upp till Pelling. Vi var sex personer som ämnade oss dit, och vi vägrade lämna jeepen i regnet. Chauffören vägrade lika resolut köra oss vidare på grund av det dåliga vädret och den obefintliga sikten.

Det palavrades mycket där i Gerzing. En annan chaufför dök upp och ville ha 200 rupier för att köra oss i natten och regnet upp till Pelling. Det var bara 33 rupier per person. Jag fann det rimligt och fick de andra med mig.

Det är inte lätt att köra i mörker i Himalaya när det regnar, ty asfalterade vägar blir då genast såphala. Dessutom kom dimman. På ett ögonblick var den så kompakt att vi i baksätena inte kunde se något utanför fönstren. Allra minst syntes något av vägen. Det såg inte bättre ut än att chauffören måste köra i blindo i tjockan.

Dock kunde man förmoda att han kände vägen och kört den många gånger förut. Men hela tiden måste han slänga ut huvudet genom sidorutan i fåfänga försök att se vägen bättre eller ens att upptäcka den. Det var bara en snöstorm som fattades. Plötsligt kunde det dyka upp vägstenar rakt framför oss, bakom vilka det var tomma rymden och förmodligen någon avgrund, så att det gällde att gira för glatta livet och då helst åt rätt håll.

Men fram kom vi i åska och hållregn och rykande tjocka, och där väntade mitt gamla hotell Garuda med billiga rum, god restaurang och varm dusch. Den sistnämnda anlätades genast, det var min första kroppsrengöring sedan Naini Tal (för en vecka sedan) och min första varma dusch på hela resan. Sedan väntade en galamiddag i restaurangen och ett eget varmt rum att sova i för bara 60 rupier. Det vansinniga projektet att försöka hinna med Pelling efter Rumtek (en resa på 200 km på vägar i Sikkim och under alla världens oväder) hade lyckats.

(forts. i nästa nummer.)

Kloster och kluster i Ladakh, del 13 : Nubra

Det var inga svårigheter i början av dagen. Allt löste sig. Jag gick till bussen före 5 på morgonen, som min agent rekommenderat, och fick plats. De godtog min ursäkt: hela Leh hade igår varit stängt till följd av Amarnathmassakern, jag hade därför fått ut mitt tillstånd så sent, och efter 7 hade jag inte kunnat köpa biljett. Jag bereddes plats längst fram och fick således drömplatsen för fotografering och landskapsbeundran.

Långsamt klättrade bussen upp för serpentinvägarna mot Khardung La och Nubradalen. Snart började problemen: dåligt väder. Det snöade. Skräckscenariot började sakta men säkert. Efter 1 1/2 timme nådde vi den första byn, den första checkposten. Jag förklarade problemet med stängningen av Leh igår och att jag därför inte kunnat fotokopiera mina dokument. Det gick igenom. Men bussen förblev stående. En hel karavan av lastbilar hade redan stått när vi kom fram till byn, och de förblev stående. Snart började jeeparna komma. De körde längst fram före alla andra och ställde sig att vänta de också. Det var de rika turisterna. Jag hade betalat 95 rupier för min biljett, men en plats i en jeep kostade 1500 tur och retur.

Tiden gick, snön föll, och vi frös. Inget te eller någon servering fanns att tillgå. Vi hade haft en sikt på 20 meter på vägen upp, och vädret lovade ingen förbättring.

Bland jeepturisterna träffade jag min italienska grupp från Stok. De hade fått veta, att två lastbilar kört fast i snömodden uppe vid passet och att bärgningsbilar skickats upp dit efter dem. Det kunde ta hela dagen. Snöfallet blev allt tätare. Snart gav alla jeeparna upp och körde alla ner till Leh igen. Kvar blev bara två bussar och två militärfordon utom hela truckkaravanen.

Vi väntade i fem timmar innan budet kom att passet var öppet. Hela resan skulle ha tagit fyra timmar. Det hade redan gått sju. Klockan var ett när vi kom iväg.

Det snöade fortfarande. Vår buss var främst i ledet, och det var vi som fick ploga vägen för de andra. Vägen är fruktansvärd, då den från Leh (3500m) stiger 2000 meter upp till passet, den högsta farbara vägen i världen, på 5600 meter. Inga räcken finns, utan det enda man har utanför fönstret hela tiden är avgrunden, som ständigt blir djupare. En snöstorm är inte ägnad att underlätta uppstigningen eller tryggheten. Snart körde vi fast i snömodden. Konduktören, chauffören och andra lokala förmågor fick gå ut i snöstormen, gräva fram stenar och sand från under snön och lägga under hjulen, och så kom vi i gång igen - för att köra fast igen något tiotal meter längre fram.

Så pågick det hela vägen upp till passet. Det var en mördande resa. Till och med de tre tibetanska flickor som satt hos mig längst fram var livrädda och ville bara blunda och gömma sig och sova över fasorna. Ibland kunde bussen halka till baklänges oroväckande rakt mot avgrunden, men chauffören och konduktören kunde sin sak.

Det mest väsentliga som de gjorde var att skrapa bort iskorpan från vägen, som alltid var det som bussen inte klarade. Detta gjorde de med händerna. Snart kom plåttallrikar fram, en engelsk turist bidrog med en kastrull, alla skrapade, så att bussen skulle kunna fortsätta fem meter till.

Framför mig där jag satt låg bussens namnskyltar. De var fyra till antalet och av plåt, långa och breda och befanns snart vara idealiska som vägskrapor. De kom till god användning hela vägen upp. När de inte behövdes mera var de oigenkännliga som namnskyltar: krokade och böjda, skamfilade och ramponerade. De skulle aldrig kunna användas som namnskyltar mera.

Klockan 3 var vi uppe efter en 9 timmars resa. Det snöade fortfarande. Alla var uttröttade av det hårda vägarbetet hela vägen upp, somliga hade en förfärlig huvudvärk, och andra var skräckslagna för resten av dagen.

Nedfarten till Nubradalen gick naturligtvis lättare. Denna fantastiska dal är som en indisk Grand Canyon. Den sänker sig 3-4 tusen meter ner under bergen och är en mycket torr plats: det mesta är sanddyner eller öken. Men landskapet är svindlande vackert. Plötsligt kom solen fram, det blev varmt, och man glömde snart och gärna hela snöstormshelvetet uppe i bergen.

Vi skulle ha kommit fram vid middag, men vi kom fram till Diskit klockan 7 efter 13 timmars resa, den resa som skulle ha tagit fyra timmar. Ingen mat på hela dagen och inte ens te. Och jag var tvungen att återvända till Leh klockan 6 följande morgon.

Skymningen var hänförande vacker över de kopparglänsande majestätiska bergen - man ser faktiskt Karakoram från Nubradalen, då Pakistan inte är långt ifrån. Och vackrast av allt: upp för sluttningen klättrade det magnifika Diskitklostret. Jag fick bara en skymt av det. Det var för sent på kvällen, och jag var bara trött och hungrig med huvudvärk dessutom. Detta kloster skulle jag denna gång inte få nöjet att närmare få bekanta mig med.

Mina reskamrater var tre: två tyska lärare som reste tillsammans, båda hade lämnat sina fruor hemma, och en fransktalande spanjorska. Vi hade en angenäm afton tillsammans med ris och dal och te och diskuterade dagens märkliga resa tills vi slocknade automatiskt klockan tio. Jag skulle ju upp klockan fem följande morgon.

När jag kom ner till bussen halv sex påträffade jag de båda hjältarna från igår, chauffören och konduktören, sovande tillsammans på bussens tak. Tydligt var detta

deras plägsed om somrarna, när det inte regnade. Himlen hade varit stjärnklar med världens friskaste luft ehuru kall, men de hade säkert sovit gott efter gårdagens ohyggliga kraftmätningar.

Denna dag lovade bli motsatsen. Inte ett moln förekom på himmelen, och jag intog samma stjärnplats som igår: närmast bussfönstret, och kunde ännu en gång frossa i att fotografera det som kom i min väg som var värt att avbilda.

Två-tre gånger måste chauffören och konduktören stanna på vägen och reparera bussen igen undertill, men idag slapp de i alla fall göra det i snömodd och snöstorm. Vi var uppe vid passet redan före 12 och kunde denna gång stanna och njuta av det gratiste som bjudes där på 18380 fots höjd eller 5606 meter. Det var svindlande gott.

Nedfarten blev inte heller svårare. Snögränsen hade krupit väsentligt uppåt sedan igår, vägen låg bar hela vägen, och jeeparna kilade energiskt omkring oss helt obekymrade om höjden, kurvorna och stupen. Klockan 2 nådde vi Leh efter 8 timmars färd.

Vem mötte jag där om inte mina båda gamla holländska väninnor? De serverade mig genast hänsynslöst de färskaste nyheterna: vägen till Manali skulle vara stängd i två veckor till, och den tysk, som kidnappats av militanter före min ankomst och som tre munkar försökt skydda och hjälpa, varför de skjutits ner, vilket resulterat i utgångsförbudet i Leh före min ankomst, det första någonsin, så att Leh en vecka innan jag kom var som en spökstad, - att denna tysk nu hade hittats död mördad av sina kidnappare. Man kan föreställa sig hans sista fasansfulla dagar: han hade kidnappats i Zanskar, tre munkar hade försökt träda emellan till hans förmån och kallmodigt skjutits ner för hans skull, och hur hade sedan hans ångestfulla tillvaro varit som dessa hänsynslösa mördares gisslan, tills han blev skjuten och mördad själv?

Till detta kom de 46 mördade hinduiska pilgrimerna till Amarnathgrottan vid Sonamarg. Och den vägen var jag tvungen att ta för att komma tillbaka hem.

(forts. i nästa nummer)

Den definitiva Ladakhresan, del 4: Resan till Likir.

Tillbaka i Leh vidtog festerna. Juli månads volontärer hade just kommit tillbaka från sina arbetsplatser ute bland bönderna, och 16 nya volontärer var redo för augusti. En av julivolontärerna, en präktig och väl fyllig engelska, hade bestämt sig för att göra en månad till.

Dessa volontärer kommer från hela världen men mest från England, USA och Australien. I år förekom även nya volontärer från Israel, Holland, Tyskland och en indiska från Canada. De betalar alltså en engångssumma i förväg för att under en månads tid få bo och leva och arbeta gratis ute bland bönderna i Ladakh. Denna summa är 225 pund eller 350 dollar, alltså cirka 3500 kronor - en normal svensk månadshyra. På köpet får de då utomordentliga insikter i Ladakhiernas dagliga liv, i deras ekonomiska och ytterst ekologiska umgänge med naturen, i språket och kulturen och i Ladakhiernas sätt att tänka och fungera. Med den stränga ekologiska ordning som råder i Ladakh kan man knappast leva sundare någon annanstans i världen. Landet är ett ökenland med små gröna dalar med endast ytterst begränsad tillgång på vatten. Landet och naturen med dess överväldigande berg 5-7000 meter höga är överväldigande medan människan är mycket liten och måste foga sig efter naturens oförutsägbara nycker. Följden är en extremt högt utvecklad ekonomi med och ödmjukhet inför naturen, något för hela världen att kunna lära sig mycket av.

Den stora festen ägde rum vid månadsskiftet, och för dess skull uppsköt jag min avresa mot Likir med en dag. Vi var 28 personer i den lilla trånga festlokalen, alla sammanträngda längs väggarna och på golvet, så det var omöjligt för någon att komma

in eller ut. Stämningen var hög, det bjöds på öl och till och med sprit, (en flaska som dock aldrig öppnades,) och man kände igen alla sångerna från förra året. Dock saknade man vännerna Tara och Nick, som förra året så utsökt väl kunnat hantera både gitarr och en bred musikalisk repertoar. Flera av de sånger de introducerat förra året sjöngs här fortfarande men i mindre musikaliska och pinsamt stympade versioner. Musikaliteten var borta och endast den goda viljan fanns kvar.

Men det roligaste inslaget vid festen var en viss choklادتävling. En av engelskorna hade införskaffat ett antal små chokladkakor, som det skulle tävlas om. Man skulle slå en sexa med tärningen, alla fick vara med och tärningen hanterades i tur och ordning av var och en, och den som fick en sexa skulle snabbt träda över sig en hel Ladakhkostym med hatt och mantel och dessutom ta på sig ett par grova handskar. Med dessa skulle den lilla chokladbiten öppnas och ätas innan någon annan fick en sexa. Så fort detta hände måste den uppklädda avbryta sin chokladplundring och klä av sig kostymen för att nästa sexa skulle få ta den på sig innan hon kunde börja försöka öppna en chokladkaka med de grova handskarna. Det säger sig självt att det blev väldigt mycket arbete och uppståndelse för väldigt lite choklad.

Det Glada Gänget försvann klockan 02.00 på morgonen. De tänkte sig till Manali och upp för Parvatidalen för att senare komma till Dharamsala, där jag skulle möta dem på nytt. De hade kunnat få en egen jeep hela vägen till Manali för bara 6000 rupier (1350 kronor eller 340 per person) men bara för ett dygn - det hade betytt en non-stop-resa över åtskilliga 5000-meters-pass på 20 timmar. De föredrog visligen att betala lite mer (7500) och fördela resan på två dagar. Lyckligtvis verkade de åtminstone få tur med vädret - redan dagen efter vår återkomst från Nubra klarnade vädret upp fullkomligt, och man kunde gotta sig oavbrutet i fullständigt solsken hela dagen.

Klockan tre gällde det att ta sig till Likirbussen. När man kom fram en trekvart före avgång var den redan proppfull och alla platser upptagna. Ändå fortsatte den att fyllas. Trots allt fick alla dess sex européer (en danska, två engelskor och två extravaganta holländskor utom jag) sittplats, men bussen var klart överlastad med dubbelt antal passagerare mot det tillåtna, och man fruktade att hjulen skulle vika sig när bussen vacklade fram i ultrarapid.

Åtskilliga märkliga incidenter inträffade under vägen. Tre bussar lämnade Leh tillsammans i västlig riktning till Likir, Saspol och Alchi, och de kapplöpades under vägen. Vid ett tillfälle lockade chauffören i bussen framför vår buss att försöka köra förbi, och vår chaufför antog utmaningen och kom upp jämsides. Då gasade den andra bussen, och vi körde jämsides hur många kilometer som helst på den enfiliga vägen utan att man såg något bakom någon krök. Just då kom det lyckligtvis inga bussar emot, och till slut måste vår chaufför uppge denna kapplöpning med sin retsamma kollega och bli efter. Vi fick vår hämnd senare när den övermodiga bussen fick punktering.

Vid ett tillfälle kastade man vatten på varandra. Någon i bussen slängde en muggs innehåll mot en pojke, som genast returnerade med ett halvt ämbare och fick in en fullträff genom ett öppet fönster - en stackars man som stod i gången blev genomsur, och även holländskorna drabbades av det kastade vattnet.

Efter knappt tre timmar kom vi fram till Likir, och jag hade angenämt sällskap hela vägen av de båda engelskorna, som satt precis bakom mig. Den ena kunde ryska och var Tolstojexpert. De begav sig till campingplatsen medan jag fick dela rum och säng med de båda extravaganta holländskorna i hotell Norbu. Jag hade en timme på mig att bege mig upp till klostret och tillbaka igen till middagen klockan åtta.

Klostret såg nära ut men låg desto längre bort då det var så stort. Naturligtvis begick man misstaget att försöka sig på genvägar (över raviner, floder och höga murar), men man kom fram precis i tid till solnedgången. Sedan var det bara att genast vända tillbaka, men man fick en glimt av klostrets omätliga skönhetsvärden, då det ännu var öppet.

Vägen tillbaka i tilltagande mörker var desto svårare, men månen närmade sig lyckligtvis sin fullhet. I månskenet såg jag två unga damer gå framför mig på vägen. Det var mina lärda engelskor. Vi slog följe och diskuterade hela den kristna-buddhistiska-teosofiska problematiken medan vi trevade oss hemåt i mörkret och månskenet.

När våra vägar skildes, då de skulle till campingplatsen, blev det omöjligt att hitta rätt hus i byn där gårdarna separerades från varandra av bäckar och diken. Man ramlade över stenar, trampade i vattnet, svor och famlade och måste till slut systematiskt undersöka varje hus för sig genom våldgästning och sammandrabbningar med galna hundar. Det var inte alls roligt. Men till slut kom man rätt bara en halv timme försenad och välkomnades med god mat och gränslösa mängder av det godaste tänkbara svarta te utom rentav Chang - den tibetanska alkoholdrycken. Det ingick i det facila priset. Dagens vedermödor var över.

(forts. i nästa nummer.)

Från två oroshärdar:

Rapport från Afghanistan.

"Du skulle ha varit här. Det var ett unikt sanningens ögonblick i Kabul när staden äntligen befriades från talibanerna efter sju år av det grymmaste vanstyre och förtryck. Det var vackrare än ankomsten av våren i Skandinavien - rakstugorna öppnade och tillät män att för första gången på sju år faktiskt avlägsna sina skägg och göra sig snygga, damernas slöjor försvann och blottade exemplar av kvinnlig skönhet av ett slag som saknar motstycke i resten av Asien, stadens enda biograf öppnade och började visa gamla utslitna filmer från före talibanernas tid, och till denna nedgångna biograf med bara trästolar trängdes alla stadens cineaster, det vill säga hela den manliga befolkningen. Och det ljuvligaste av allt - plötsligt fick man se afghaner le igen. För första gången på sju år fick afghanerna lov att vara lyckliga. Barn började leka på gatorna, idrottsanläggningarna, som av talibanerna använts som avrättningsplatser, började användas till idrott och folkfester igen, och skolorna öppnade - alla har nu så mycket att lära sig, särskilt kvinnorna, som varit förbjudna att studera något med risk för sina liv, då talibanerna inte fruktade någonting så mycket som ren kunskap, deras värsta fiende.

Men detta är bara början. Det är inledningen av en islossning för Afghanistans del, som för första gången på sju år får se hopp om ett anständigt liv som en reell möjlighet igen. Mycket av kriget återstår, men i stort sett är det avgjort, och talibanerna har ingen talan längre. De gamla tyrannerna är idag en föraktad skara som med all rätt uteslutits ur all mänsklig gemenskap - åtminstone för afghanernas del, som aldrig önskade dem hit från början.

Bin Laden sägs gömma sig i bergen ner mot Khyberpasset i östra Afghanistan. Det är ett område med fantastiska gömställen i form av vidsträckta grottkomplex, som skulle utgöra en idealisk tillflyktsort för ett större antal sektmedlemmar på flykt undan samhället och rättvisan. Det skrevs en bok för hundra år sedan om denna plats, "Kapten King" hette den och berättade just historien om en urgammal fanatisk sekt som gömde sig där och trodde sig kunna genomföra ett heligt krig mot resten av världen och vinna det, som en märklig profetia om vad som sker idag. Tror du att du kan finna den på något bibliotek?"

- Johannes B. Westerberg, november 2001.

Boken han nämner måste vara romanen "Kapten King" av Talbot Mundy. Chanserna är små att vi kan finna den, men vi skall naturligtvis göra ett försök på Universitetsbiblioteket, vår troligen enda chans.

Israelitens sista rop.

Välsignade är ni, världens nationer,
För att ni lyssnade till ert hjärta när ni röstade för Israel!

Förbannade är ni när ni nästa dag vänder oss ryggen
Och lämnar oss här att betala era skulder.
Vi gjuter vårt blod för er,
Och ensamma tar vi på oss det straff
Som hela världen skulle bära.

Välsignad är du, o Gud,
Naturen, försynen och livets väg,
För att du uppehåller oss, lyckliga, stolta
Och högt uppburna även utan kläder.

Förbannad är du för att du åter sätter oss i fällan
I centrum för all världens beskyllningar
Till att balansera och ordna och bota de konflikter
Som Du har skapat.

Förbannade är ni, mina dumma judar,
För att ni lyssnar till era tillitsfulla hjärtan
Som litar på vem som helst utom på sig själva.

Välsignade är ni för att ni ändå underhåller förväntningarna
Fastän ni vet att priset för vår existens
Kan vara själva vår existens
Och för att ni är villiga att betala det.

Detta är mitt sista rop
Innan jag lämnar mina tårars åker att torka.
Jag skall stanna och slåss i något år eller två
Och inte återvända hit förrän nästa flod av blod
På nytt skall kräva mina tårar.

- *David Lemberg 2001,*

i svensk tolkning för Fritänkaren av C. Lanciai.

Datoräventyr.

I somras kollapsade vår dator och hotade ta med sig hela hårddisken med alla dess 20mb av filer i ett oåterkalleligt totalhaveri, bara för att ett pyttelitet batteri som reglerade klockan längst in hade tagit slut efter fem år. I november tog vår skrivare slut och har ännu inte återhämtat sig. Sedan kom datorvirusinvasionsfloden. 2001 går till historien som det mest virusinfekterade någonsin, och kraschade hårddiskar har det varit gott om.

För Fritänkarens del har dessa äventyr resulterat i drastiska förändringar. Vi har övergått till Mac (helt eller delvis) och därvid fått ändra typsnitt, ty Times New Roman fungerar inte för Mac. Därför har fritänkaren fått en helt ny typografi.

Men den stora segern över nederlagen har varit den nya organisationen på nätet: Inte bara Fritänkaren (ända sedan nr 49) utan även alla dess övriga skrifter kommer nu att systematiskt beredas plats och göras tillgängliga på nätet på adressen:

<http://hem.fyristorg.com/aurelio/>

samma adress som vi alltid har haft för våra engelska artiklar, men dit har nu lagts även den svenska hemsidan, efter att den förra svenska hemsidan kraschade med en amerikansk server den 11 september. Som det står på hemsidan hoppas vi dock att denna upplaga ännu skall kunna återhämta sig, ty det är tydligen nödvändigt med back-ups: ju fler, desto bättre.

Allt gott inför 2002

önskar

Fritänkaren

Göteborg 20 december 2001.